בס"ד

כתר תורה

כתר תורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

הרב יצחק יוסף שליט"א

העלון השבועי

פרשת וישלח תשפ"ז

מאמר השבוע

מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל - דרושים על הפרשה

עם לבן "גרתי" (בראשית לב, ה).

פירש רש"י: "עם לבן הרשע גרתי, ותרי"ג מצות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים".

ויש לשאל, שא"כ מדוע היה ירא מאחיו עשו? ונראה שלכן אמרו חז"ל (ב"ר פע"ו ס"ב) "אמר, כל השנים הללו הוא יושב בארץ ישראל, תאמר שהוא בא עלי מכח זכות ישיבת ארץ ישראל". והיינו על פי מה שאמרו בספרי (פר' ראה): "ששקולה מצות ישיבת ארץ ישראל כנגד כל המצות". אך באמת כל זה נאמר כשיושב בארץ ישראל לשמר לעשות את כל דברי התורה והמצות, אבל עשו שהיו כל מעשיו מקלקלים אדרבה ישיבת ארץ ישראל נהפכה לו לפוקה ולמכשל, כמו שאמרו חז"ל: שאינו דומה המכעיס את המלך בתוך פלטרין שלו, להמכעיסו חוץ לפלטרין שלו. (ראה בדרשת הרמב"ן לר"ה עמוד נא, ובתשב"ץ סי' תקנט), ולכן לא עתה יבוש יעקב ולא יחורו פניו, כיון שהוא חוזר לדור בארץ ישראל דירת קבע על מנת לקיים כל המצות.

ויש לבאר עוד, על פי מה שנאמר בפסוק: "מאויבי תחכמני" (תהלים קיט,צח), כי דרך הצדיקים לעשות מעשה המצות בשמחה רבה ובהתלהבות יתרה, על ידי שרואים את הרשעים כמה מרץ משקיעים לעשות את מעשה רשעותם בהנאות העוה"ז, ולכן הם נושאים ק"ו בעצמם: וכי לא תהיה כהנת כפונדקית? ומוסיפים עז ותעצמות ביתר שאת ויתר עז בתורתם וצדקתם.

ועל זה היה מתאונן יעקב אבינו דרך ענוה, באמרו: עם לבן גרתי, שאמנם תרי"ג מצות שמרתי, אולם לא למדתי ממעשיו הרעים, לעשות את המצות בהתלהבות ומסירות כדת מה לעשות. [ולכן בסתר לבבו היה ירא מעשו שמא יענש ח"ו על כך.] (הגאון מהר"ם שפירא מלובלין).

שאלו פעם את הגאון בעל חידושי הרי"ם ז"ל: מדוע דרך רשעים צלחה, שהחפשיים האנטי-דתיים מצליחים כל כך במעשיהם הרעים להסית ולהדיח את הנער מדרכי ה' ומצותיו, בנגוד לחרדים השרידים אשר ה' קורא שאינם קוצרים הצלחה יתרה לקרב את הנער לתורה וליראת ה' טהורה? והלא נאמר: "שפת אמת תכון לעד ועד ארגיעה לשון שקר" (משלי יב,יט), והשקר אין לו. רגלים, קושטא קאי, שקרא לא קאי! (שבת קד.) והשיב: לדאבון לבב החפשיים עושים את מעשיהם למען השקר, אבל הם עושים זאת בלהט "באמת" ובתמים, ואלו החרדים עושים למען האמת, אולם אינם עושים זאת בכל לב באמת ובתמים, כי השאור שבעסה מעכב.

להקדשת העלון לברכה הצלחה
ורפואה ולעילוי נשמת יקיריכם
היכנסו לאתר כתר תורה ketertora.co.il
ולחצו על הלינק לתרומה. וכתבו בקשתכם

לשאלות בהלכה חייגו>
02-5408030
משעות הבוקר ועד 12:00 בלילה

הלכות חנוכה

סימן תרע - דברים האסורים והמותרים בחנוכה

א בתקופת הבית השני גזרו מלכי יון גזרות על ישראל, וביטלו אותם מדתם, ולא הניחום לעסוק בתורה ובמצות, ולחצום לחץ גדול, ופשטו ידיהם בממונם ובבנותיהם, ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות, וטימאו הטהרות, והיה צר לישראל מפניהם מאד, עד שריחם עליהם ה' אלקי אבותינו והצילם מידם, וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום, והושיעו את ישראל מידם, והעמידו מלך מן הכהנים, וחזרה המלכות לישראל, ונמשכה יותר ממאתים שנה עד חורבן הבית השני.

וכשגברו ישראל על אויביהם ואיבדום, היה זה ביום כ"ה בכסליו, ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור להדליק המנורה שבבית המקדש, אלא פך אחד של שמן, שלא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד, ונעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים, עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור. ומפני זה התקינו רבותינו שבדור ההוא, שיהיו שמונה ימים אלו, החל מיום כ"ה בכסלו והלאה, ימי שמחה והלל. ומדליקים בהם נרות בכל לילה משמונת הלילות לפרסם הנס ולגלותו. וימים אלו נקראים "חנוכה".

וכ"ז הוא לשון הרמב"ם דס"ל שנס הנצחון הסתיים ביום כ"ה כסליו. וכתב הפר"ח, שנקרא חנוכה, על שם שחנו בכ"ה בכסלו. והטעם שתיקנו שמונת ימי חנוכה, ולא "תשעה" משום ספקא דיומא, לפי שחנוכה מדבריהם לא החמירו כ"כ. ועוד, שרצו לרמוז על מילה שניתנה בשמיני.

ב נוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה, כגון תפירה וסריגה, בעוד שנרות החנוכה שבבית דולקות, במשך חצי שעה מהדלקתם, והטעם הוא משום היכר להודיע שאסור להשתמש לאור נרות החנוכה. ואין להקל להן בחצי שעה הראשונה של הדלקת הנרות. אבל בבישול ואפיה וצרכי אוכל נפש מותרות.]ילקו"י מועדים עמוד קצ. וכ"ה בא"ר, דרך החיים, מ"ב אות ד'. ובמור וקציעה הביא סמך למנהג חומרת הנשים, כדי שלא יבאו להשתמש לאור נרות החנוכה, הילכך מנהג ותיקין הוא. וכתב האליה רבה, דהיינו עד חצי שעה. ע"ש. וזה דוקא במלאכה גמורה כגון תפירה, אבל לא בבישול וטיגון ושאר צרכי הבית. ויש אומרים שלא נהגו אלא במלאכות האסורות בחוה"מ ור"ח.

ג יש נשים שנהגו שלא לעשות מלאכה בכלל בחנוכה, ויש לבטל מנהגן, כי הבטלה מביאה לידי שעמום. ומכל מקום יש אומרים שטוב לנשים להמנע ממלאכות כבדות, כגון טויה וכביסה, שיש בהן טירחא, על כל פנים ביום ראשון ושמיני של חנוכה.

אבל האנשים אינם נמנעים משום מלאכה. כ"כ במטה משה, ב"ח ט"ז ופר"ח. וכתב בפר"ח שאם האנשים החמירו על עצמם שלא לעשות מלאכה בר"ח, הוי מנהג בורות, וא"צ התרה לבטלו. אמנם בספר חסידים מוכח שגם לאנשים יש להמנע ממלאכה. וכ"ה בב"ח בשם מהרי"ל. ונראה דאין הכי נמי אם נהגו האנשים להחמיר ישארו במנהגם. אבל מסתמא לא נהגו האנשים להחמיר בזה. וכ"ש כיום שיש אור חשמל, ואין חשש פן יבואו להשתמש לאור החנוכה.

ד נכון ללמוד הלכות חנוכה בחנוכה, כדי לדעת פרטי ההלכות.

המשך בעמ' 3

שאלה

בהיות שאנו קרבים ובאים לפני חג החנוכה וישנם רבים שכבר מעכשיו מתכננים לילך לבתי מלון וכדומה בחג החנוכה, ונשאלתי אודות מי שהוא נשוי ושכר לו לבדו ליום אחד או יומיים בימי החנוכה חדר הנקרא "צימר" שהוא כעין בקתה היושבת לבדה בפני עצמה, והיא קרובה איזה מרחק מדירת בעל האכסניה שהוא יהודי אך מדליק לעצמו נרות בנפרד בביתו, האם יש חובת הדלקת נרות חנוכה לאכסנאי שנמצא בצימר והאם יש לברך על אותה ההדלקה.

תשובה

לכאורה יש לזה דין אכסנאי שצריך להשתתף בפריטי עם בעל הבית, ואם אשתו מדלקת עליו בביתו נפטר הוא בזה, וכמש"כ הטור בסימן תרעז. אלא שכתב שם בדין אכסנאי שאם יש לו פתח פתוח לעצמו אינו יוצא במה שמדליקין עליו בביתו, ולא במה שישתתף עם בעל הבית, אלא צריך להדליק בפתחו. והביא להרא"ש בתשובה שכתב, בן האוכל אצל אביו, או האוכל אצל חבירו, ויש לו בית מיוחד לשינה, צריך להדליק בו, שכיון שיש לו בית מיוחד לשינה והעולם רואין אותו נכנס ויוצא בו, איכא חשדא אם אינו מדליק, שאין העולם יודעין שאוכל במקום אחר. ואפילו לדידן שאנו מדליקין בפנים ומסתמא בני חצר יודעין שאוכל במקום אחר, אפילו הכי שייך חשד, כי השכנים עוברים ושבים לפני פתח הבית ורואים שאינו מדליק. ע"כ.

אולם הרשב"א בתשובה (חלק א סימן תקמא - תקמב) כתב, שאלה: מי שאוכל בבית חמיו הוא ואשתו ובניו אפילו פתח בבא לנפשיה, דינו כאכסנאי נשוי או לא. תשובה: איברא עכשיו שנהגו שלא להדליק בחוץ אלא בבתים, אע"פ שיש לו שני פתחים אינו חייב להדליק בהן שהכל יודעין שאין מדליקין בחוץ אלא בפנים. וכן מי שאוכל על שולחן בעל הבית "אפילו שוכב בבית בפני עצמו" אינו צריך להדליק, אבל מכל מקום צריך להשתתף עם בעל הבית, ולא דמי לאכסנאי שמדליק בתוך ביתו דהתם כבר הדליקו עליו, אבל זה צריך הוא להדליק כאכסנאי שאין לו בית במקום אחר דצריך לאשתתופי בפריטי ע"ש.

המשך בעמ' 4

ה כיון שחז"ל קבעו את שמונת ימי החנוכה לשמחה והלל, לכן אין להספיד בהם על מת, אלא לחכם בפניו. דאיתא במגילה ג: ובמו"ק כו: אין מועד בפני ת"ח, וכ"ש חנוכה ופורים. וכ"פ מרן בש"ע סי' תרע ס"ג. וכתב עוד בש"ע יו"ד סי' תא ס"ה, שיום שמועה אפי' רחוקה כבפניו דמי. וגם בזמן הזה יש דין תלמיד חכם לפי ערך הדור.

ומ"ש בחיי אדם כלל קיח סי' ז, שבזה"ז אין להספיד לת"ח בר"ח, מפני שאין לנו דין ת"ח בזה"ז, הנה הרב עצמו בחכמת אדם כלל קסט סי' ה כתב להתיר הספד על ת"ח בין בר"ח בין בחנוכה ופורים.

ו מלמד תינוקות של בית רבן וקובע עתים לתורה, דינו כתלמיד חכם שמותר להספידו בפניו, דהיינו בעת ההלוייה.

ז אסור להתענות בחנוכה, ולכן אם חל יום פטירת אביו או אמו בחנוכה, לא יתענה בימי חנוכה, אלא יקדים להתענות קודם חנוכה, שבימים שלפני חנוכה או לאחריהם אין איסור תענית.

ח מי שהתענה תענית חלום בחנוכה, צריך להתענות יום אחר לאחר ימי החנוכה, לכפר על מה שהתענה בחנוכה, כמו שכתב מרן בשלחן ערוך.

ט מה שנוהגים במלאת שבעת ימי האבל לעלות לבית הקברות, וכן ביום השלשים, וכמו שכתב בשלחן ערוך יו"ד ס"ס שדמ , אין לעשות כן בימי חנוכה, וכל שכן בראש חודש, שהרי מתעוררים לבכי ולמספד על יד הקבר, כשרואים קברו של הנפטר ביום השביעי או השלשים. ולכן ידחו הביקור לבית הקברות לאחר ימי החנוכה.

י יש אומרים שמותר לבקר אצל קברי הצדיקים, התנאים והאמוראים, בימי החנוכה וחול המועד. בן איש חי. ויש חולקים. מועד לכל חי. והמיקל בזה יש לו על מה לסמוך, שהרי אין רגילות לבכות שם כמו שבוכים ליד קבר ביום השבעה או השלשים.

יא יש שנהגו שהאבלים על אב ואם, אינם אומרים קדיש בחנוכה, והוא מנהג גרוע, ואם אפשר לבטלו בהסברה נעימה, הנה מה טוב, ואם לאו לא יבטלוהו ביד חזקה מפני המחלוקת.

יב מי שנפטר לו מת בימי החנוכה, נוהג בימים אלה כל דיני אבלות, וקורעים על הקרובים, וכן מבקרים ומנחמים את האבל בחנוכה. וראה להלן דין האונן.

יג אם חל יום השלשים בחנוכה, מותר לעשות סעודה ולימוד, כשאומרים שם דברי תורה ומוסר לעילוי נשמת המנוח, אבל לא יאמרו דברי הספד המעוררים לבכי.

יד יש נוהגים להרבות במאכלי גבינה בימי חנוכה, זכר לנס שנעשה על ידי "יהודית". ומנהג ישראל תורה הוא.

כתב הר"ן פ"ב דשבת, נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס, שהיוונים גזרו על כל בתולות ישראל הנישאות שיבעלו להגמון תחלה, וע"י אשה נעשה נס, שבתו של יוחנן כהן גדול שהיתה יפת מראה הובאה להגמון, ובחמדת הימים הל' חנוכה פ"ב כתב, שראש האויבים היה אליפורנו מלך יון. וייחס הנס ל"יהודית". והאכילה אותו מאכלי גבינה כדי שיצמא מאד, והשקתה אותו יין עד שנשתכר, וירדם, ואז בעזה"י חתכה את ראשו בסייף. כראות אנשי צבאו כי מת מלכם, נסו על נפשם, ולכן נהגו לאכול מאכלי גבינה בימי חנוכה. והביא כ"ז מרן הב"י בדפוס ישן, ס"ס תרעה.

טו נוהגים לאכול בחנוכה סופגניות מטוגנות בשמן, זכר לנס השמן של המנורה, וטעמם כצפיחית בדבש. וכל מעשיך יהיו לשם שמים. כ"כ בקובץ שריד ופליט בשם רבינו מיימון אביו של הרמב"ם, שאין להקל בשום מנהג ממנהגי ישראל, ויתחייב לעשות משתה ושמחה בחנוכה לפרסומי ניסא, ופשט המנהג לעשות סופגניות הנקראים בלשון ערבי אלספינג, ומנהג קדמונים הוא.

טז יש אומרים שריבוי הסעודות שמרבים בהם בימי חנוכה, אינם אלא סעודות הרשות, שלא קבעום חכמים למשתה ו לשמחה, מהר"ם מרוטנבורג בתשובה סי' תרה. טור וש"ע סי' תרע.

ומה שלא קבעום למשתה ולשמחה כבפורים, לפי שבפורים עיקר הגזרה היתה על אבדן הגופות, לכן תיקנו שיהיו ימי משתה ושמחה, אבל בחנוכה הגזירה היתה על שמירת המצות, וזהו אבדן הנפש, לכן קבעוה בנרות, כמ"ש נר ה' נשמת אדם.

ואף שאמרו דגדול המחטיאו יותר מן ההורגו. היינו כשמחטיאו ברצון, אבל באונס לא.

ויש חולקים ואומרים שיש קצת מצוה בריבוי הסעודות הללו. כן משמע מלשון הרמב"ם הל' חנוכה פ"ג ה"ג, שקבעום לימי שמחה והלל. וכ"ה בתוס' תענית יח:. וכ"כ רבינו יונה, הרי"צ בן גיאת, והכל בו, ועוד.

ונוהגים לומר זמירות ותשבחות לה' יתברך בסעודות הללו, ואז נחשבות לסעודות מצוה. כמבואר בתשובת מהר"ם ובמרדכי. וכ"פ הרמ"א בהגה סי' עתר ס"ב.

ומה טוב ומה נעים לנצל מסיבות אלו לדרשות בדברי תורה ויראת ה' טהורה, לקרב את ישראל לאביהם שבשמים, ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד, ואז בודאי שסעודות הללו נחשבות לסעודות מצוה.

ויהי רצון שהשי"ת יעשה עמנו נסים ונפלאות כמו שעשה לאבותינו בימים ההם בזמן הזה. ישראל נושע בה' תשועת עולמים, ונזכה לביאת משי"ח צדקנו. (ראשי תיבות: מדליקים שמונת ימי חנוכה.) ונדליק המנורה בבית קדשנו ותפארתינו, מלך ביפיו תחזינה עינינו. במהרה בימינו אמן. ועיין במגיד מישרים "שחנוכה ופורים אינם בטלים לעולם". וכ"ה ברמב"ם.

נמצא להרא"ש מחוייב להדליק בפתחו מפני החשד, ולהרשב"א די שישתתף בפריטי עם בעל הבית. ובדרכי משה אות א כתב דאין מחלוקת בין הרא"ש להרשב"א וכ"כ הב"ח, דהרא"ש כתב כך לזמנו שהיו מדליקין על כל פתח מפתחי הבתים שבחצר דאיכא חשדא דעוברים ושבים לפני פתח הבית כשאינן מבני החצר. אולם הרשב"א מיירי בזמנינו שמדליקין ממש בתוך הבית ואין חשד כלל ולכן אפילו שוכב בבית בפני עצמו אין לו להדליק אלא במקום אכילה. ע"ש. וכיו"ב כתב בשו"ת בית דוד סימן תעב בד"ה ולעניות דעתי. ע"ש. ועיין בשו"ת חסד לאברהם אלקלעי סימן כד מש"כ בזה.

ובשולחן ערוך סימן תרעז ס"א כתב וז"ל: אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו צריך לתת פרוטה לבעל הבית להשתתף עמו בשמן של נר חנוכה ואם יש לו פתח פתוח לעצמו צריך להדליק בפתחו אף על פי שאותו בית אינו מיוחד אלא לשינה והוא אוכל על שלחן בעל הבית. והוא הדין לבן האוכל אצל אביו. הגה: וי"א דבזמן הזה שמדליקים בפנים ממש ידליק במקום שאוכל וכן נהגו. (תשובת הרשב"א סי' תקמ"ב) וכתב המגן אברהם (סק"ו) כהב"ח דהרא"ש מודה להיש אומרים בזה.

וכתב המשנה ברורה סק"ה דאם יש לו פתח פתוח וכו', הטעם משום חשדא, שיחשדו אותו שלא הדליק נר חנוכה, "ואפילו אם הוא יודע שמדליקין עליו בביתו לא מהני". ובשער הציון יג, ציין להטור שכתב כן ושכן מבואר ברמב"ם, והשולחן ערוך קיצר בדבר. (מאמר מרדכי) ובמאירי הביא דיעות בזה, ופשוט דאין לזוז מדברי הטור והרמב"ם, וכן העתיק הב"ח להחמיר. ע"כ.

וראיתי בשו"ת שארית יוסף כ"ץ (סימן עג והובא במ"א סק"ז בקצרה) שכתב, מי שאוכל בסעודה אצל חבירו וחוזר לישון בביתו דלא ידליק אצל חבירו אלא בביתו כשיחזור לשם בלילה לישון דהעיקר להדליק במקום שינה, ואף כי אנו שדירתינו מקום אכילה בבית החורף ומקום הלינה בחדר אחר, מ"מ זה ידוע כי כולנו מדליקים בבית החורף במקום שאנו אוכלים, ומקרי ההדלקה מקום לינה, אבל אם מקום הלינה רחוק במקום אחר ממקום האכילה יש להדליק במקום הלינה. **"ודווקא באכסנאי שמדליקין עליו בביתו מותר"**. ע"ש.

וכוונתו בזה דאף שאכסנאי שמדליקין עליו בביתו אינו צריך להשתתף עם בעל הבית בפריטי כלל, מכל מקום כל שיש לו פתח לעצמו שבו הוא שוכב, היה לו להדליק במקום שינה ולא במקום אכילה, אלא משום שכבר מדליקין עליו בביתו, והיכן שהוא יושן כעת אין חשד בזמנינו שהכל מדליקין בפנים, לכן יכול הוא להדליק במקום אכילה דהיינו שישתתף בפריטי עם בעל הבית, אבל בעלמא לעולם יש להדליק במקום שינה. (אלא א"כ הוא בית אחד שיש בו מקום אכילה ומקום שינה, שידליק במקום האכילה, דכיון שהוא קרוב למקום השינה, הרי זה מוגדר כמקום שינה ג"כ)

והשתא מי שהוא אכסנאי ואוכל אצל בעל הבית, אבל ישן בחדר נפרד ופתח פתוח לעצמו, לדעת הרא"ש מחוייב להדליק בפתחו אף שאשתו מדלקת עליו בביתו, ולדעת הרשב"א די שישתתף בפריטי עם בעל הבית. אולם לא נתבאר בדעת הרא"ש אם יש לו לברך על ההדלקה, וכן בדעת הרשב"א לא נתבאר היאך הדין אם ירצה להחמיר על עצמו ולהדליק בפתחו אם יוכל לברך.

והנה כתב המהרש"ל בתשובה (סימן פה) אכסנאי הנשוי, אם אינו יודע שאשתו מדלקת עליו יכול להדליק ולברך, אבל אם יודע בבירור שאשתו מדלקת עליו אין לו להדליק, אם לא שהוא בבית יחידי שידליק מפני הרואין ולא יברך. ע"ש. הרי שכתב שאם יודע בבירור שאשתו מדלקת עליו אינו יכול לברך אפילו הוא בבית יחידי (ועיין ט"ז סק"א) וכ"כ הפר"ח (סק"א) דהיכא שיש לו פתח לעצמו ומדליק לא יברך, כיון דאינו חייב להדליק אלא מפני החשד, והרי זה כמו שכתב הר"ן גבי חצר שיש לו שני פתחים משתי רוחות דלא מברך אלא אחד פיתחא, וה"ה הכא ידליק בלא ברכה. וכ"כ הכנה"ג (תרעז הגב"י) שאין לברך כההיא דחצר. ועיין במגן אברהם (סק"ד) כתב שיש לחלק מההיא דחצר שיש לה ב' פתחים, ועיין מחצית השקל בביאור החילוק.

אלא שמדברי הכנה"ג גופיה בהגהות הטור בד"ה אמנם קשה לי, נראה שתולה ענין הברכה בפלוגתא דהרא"ש והרשב"א, דלהרא"ש שמחוייב להדליק במקום שישן ואין די בשיתוף יש לו לברך, ולהרשב"א דאין צריך להדליק היכן שישן ודי בשיתוף עם בעל הבית, אין לו לברך אם ירצה להחמיר ולהדליק היכן שישן. ולכן כתב שם על מי שרצה לחייב להדליק "בברכה" היכן שישן, דהפריז על המדה להצריך ברכה והיה לו לחוש לשיטת הרשב"א דדי בשיתוף ואין צריך ברכה.

אולם המעיין היטב בדברי הכנה"ג יראה דלא הצריך ברכה לדעת הרא"ש אלא בבן נשוי שאוכל אצל אביו יחד עם אשתו וישנים בחדר אחר, אבל באכסנאי שאשתו מדלקת עליו בביתו אף שיש לו פתח לעצמו אין לו להדליק בברכה לדעת הרא"ש כיון שאי"ז אלא מפני החשד.

וסברת החילוק בזה מצאתי בספר שולחן גבוה אות ג, דהא דאמרינן בגמרא "נר איש וביתו" ופירש"י איש וכל בני ביתו סגי ליה בנר אחד, הני מילי בבן שאינו נשוי, אבל בן הנשוי כיון שהוא ראוי להיות בבית בפני עצמו, וכעת הוא ואשתו אוכלים אצל אביו, אקרקפתא דאיש אשה רמיא, ובשלמא כשאינו נשוי היה נגרר אחרי אביו אבל כשהוא נשוי, אשתו נגררת אחריו ועליו מוטל החיוב להדליק ולהוציא את בני ביתו ואינו יוצא במה שאביו מדליק כיון שיש לו פתח בפני עצמו. ואפילו להרשב"א יש לו להדליק בברכה, דלא כתב הרשב"א אלא דלא צריך להדליק ודי לו בשיתוף אבל אם ירצה להדליק מדליק בברכה. אבל באכסנאי שאשתו מדלקת עליו אין לו לברך בין להרא"ש ובין להרשב"א. וסיים שם שהוא עצמו

המשך בעמ' 5

מטרות העמותה

כולל אברכים | לימוד טעמי המקרא | בית הוראה | לימוד שירת הבקשות לילדים | קמחא דפסחא

עשה מעשה כשהיה סמוך על שולחן אביו. ע"ש. ועיין בשו"ת חסד לאברהם אלקלעי סימן כד בד"ה באופן דבן הסמוך, שחלק על דברי השו"ג ושאין לברך כלל אף בבן "הנשוי" אצל אביו.

ועיין עוד בכנה"ג שם ובשו"ת בית דוד סימן תעב שדנו בדברי הרא"ש והרשב"א אי מיירי אפילו בבן הסמוך על שולחן אביו או דווקא כשאין סמוך. ועיין בחזון עובדיה חנוכה עמוד קמו ואילך בד"ה אלא, וכן בעמוד קצב, ושם העלה להלכה שבן נשוי הסמוך על שולחן אביו אין צריך להדליק נר חנוכה בפני עצמו וגם א"צ להשתתף בפרוטות עם אביו בעל הבית, ויוצא יד"ח במה שאביו מדליק, ואם רצה להדליק בפני עצמו לא יברך דהוי ברכה לבטלה. ע"ש. ונראה דאפילו בן נשוי שאינו סמוך על שולחן אביו שמתארח אצל אביו אין צריך להשתתף בפריטי מאחר דכעת הוא סמוך לגמרי על שולחן אביו, מפתו יאכל ומכוסו ישתה, וכמש"כ בחזו"ע שם בעמוד קמה בשם רבי אברהם הלוי בקונטרס גן המלך (סימן מא) דבעל הבית שמהנה את אורחו לכל צרכיו , וכל מחסורו עליו, הלא גם הוא יזכה לו במקצת דמי הנרות והשמן של חנוכה ואין צריך להשתתף עמו בפריטי. ע"ש.

והנה בנידון דידן שהאכסנאי יש לו בית בפני עצמו ואינו סמוך על שולחן בעל הבית כלל, אף שאשתו מדלקת עליו יש להצריכו להשתתף בפריטי עם בעל הבית, או להדליק בחדרו ללא ברכה, אבל כיון שאינו אוכל עם בעל הבית כלל ולא נמצא עמו אלא בבית נפרד ממש (צימר) ואיך ישתתף עמו בפריטי, ועל כן היה נראה שידליק בחדרו ללא ברכה.

אך הנה ראיתי להרב בית דוד בתשובה בסימן תעג שכתב, בענין מי שהוא אכסנאי אלא שאין הוא לן יחד עם בעל הבית, אלא בבקתה נפרדת ("חאן" או "אודה" אחת כלשונו) שהביא דברי הרש"ל שכתב בדין אכסנאי שאם הוא דר "בבית יחידי" יש לו להדליק מפני הרואין "ללא ברכה", ופירש הרב בית דוד בדעתו שאין הכוונה לבית יחידי בפני עצמו ממש, (בקתה) אלא יש לו חדר מיוחד בפני עצמו בבית בעל הבית, (אף שיש לו פתח בפני עצמו) ולכן כתב שידליק ללא ברכה שהרי נפטר בהדלקת אשתו וגם בעל הבית שלו מדליק באותו הבית.

אבל אם יש לו בית יחידי ממש בפני עצמו ואינו אוכל עם בעל הבית כלל אינו נפטר בהדלקת אשתו, וחייב הוא להדליק באותה הבקתה **ובברכה**, ומחוייב הוא בזה משום שאינו יכול לעמוד באותו הבית ללא הדלקה כלל.

ולדבריו צ"ל דעד כאן לא מיירי הרא"ש והרשב"א אם חייב להדליק משום חשד או די בשיתוף אלא במקום שיש לו פתח פתוח לעצמו, אבל אם יש לו ממש בית יחידי בפני עצמו ואינו אוכל עם בעל הבית ואינו יכול להשתתף עימו בפריטי כלל, מחויב הוא להדליק לכו"ע מדינא ובברכה.

וע"ש עוד שהוסיף להביא ראיה לזה מדין מי שהוא נמצא במקום של גויים שיש לו להדליק בברכה אף אם אשתו מדלקת עליו, (כמבואר בשו"ע תרע"ז ס"ג. ומש"כ בשו"ע סימן תרע"ו ס"א דאם מדליקין עליו בביתו אין לו לברך כשרואה הנרות, תירץ במאמר מרדכי (סק"ד והובא בשער הציון כא) שיש לחלק בין נמצא במקום שרואה הנרות דאין לו לברך, להיכא שנמצא במקום שאינו רואה נרות כלל ויש עליו חובת הדלקה וכיון שמחוייב הוא להדליק יש לו לברך, אלא שבסוף דבריו לא ברירא ליה כל כך חילוק זה בדעת השו"ע, אולם בחזו"ע חנוכה עמוד קנט נקט כן בפשיטות ע"ש.) הרי שכל שהוא חייב מדינא בהדלקה ולא רק מפני החשד, יש לו לברך גם כן על ההדלקה. (אגב, מש"כ הבית דוד שם עוד דיש לסמוך על הרמ"א ומהרי"ל ותה"ד שהביאם שם בתשובתו לענין הברכה נגד הרש"ל והבית יוסף כיון דרבים סוברים לברך שהם שלשה נגד מעטים הסוברים שאין לברך שהם שניים, וכה"ג לא אמרינן סב"ל אלא במחלוקת השקול וזהו לפי מה שיסד בסימן שלז. ובחזון עובדיה עמוד קנד חלק על זה דאמרינן סב"ל גם כשרבים אומרים לברך נגד מעטים. ע"ש. אבל לא חלק בדבריו על כלל תשובת הרב בית דוד דהיכא שיש לאכסנאי בית בפני עצמו ממש ואינו סמוך על שולחן בעל הבית ואינו אוכל עמו כלל דיש לו לברך אליבא דכולי עלמא.)

וראיתי בספר הליכות מועד בריש פרק דיני אכסניא בהערה שכתב שהרב בית דוד לא דיבר אלא אך ורק במקום שכולו גוים ולכן כתב שיש לו להדליק בברכה אף שאשתו מדלקת עליו ושכן מוכח בשולחן גבוה סימן תרעז אות ה. ע"כ. אמנם נראה מדברי הבית דוד שאין הנדון במקום של גויים דווקא, ואדרבא הוא מיירי שבעל הבית המשכיר לו המקום הוא ישראל (וכמו שכתב כן מפורש בד"ה ועוד כתב הרב"י) רק שאינו גר עימו באותה הבקתה אלא סמוך, וכל שיש לו בית בפני עצמו ואינו רואה נרות חנוכה באותו המקום כלל יש עליו חובת הדלקה אפילו הוא מקום של יהודים ובברכה, והרב בית דוד רק הביא ראיה ממי שנמצא במקום של גויים שכל שהוא מחוייב בהדלקה יש לו לברך אף שמדליקין עליו בביתו.

עכ"פ גם אם לא נסמוך על דברי הבית דוד לענין הברכה, אבל לענין חיוב ההדלקה ודאי שיש להורות כן, ואם יתווסף לנו שאירע שבאותו המקום אינו רואה נרות חנוכה כלל, באנו לדין מי שהוא במקום של גויים שמחוייב הוא להדליק נרות חנוכה ובברכה.

הלכך למסקנה

מי שהולך לצימר בבקתה אחת לבדו ואינו אוכל עם בעל הבית והוא נמצא במקום שאינו רואה נרות חנוכה כלל, יש לו להדליק נרות חנוכה ובברכה אף שאשתו מדלקת עליו נרות בביתו.

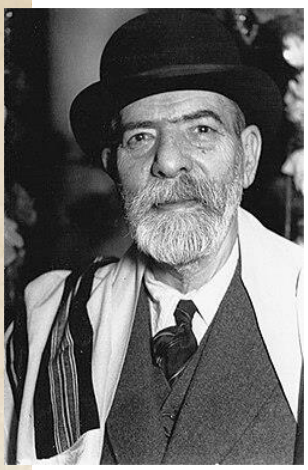
בברכה

אלון בן שבת

מטרות העמותה

כולל אברכים | לימוד טעמי המקרא | בית הוראה | לימוד שירת הבקשות לילדים | קמחא דפסחא

רבי סידי פרג' חלימי

ערש התורה והחסידות של יהדות צפון אפריקה, בעיר העתיקה קונסטנטין שבאלג'יריה, זרח אורו של אחד מגדולי הרבנים והמנהיגים בדורות ההם, רבי פרג' חלימי זצ"ל, שנודע בפי כל בחיבה ובהערצה בכינוי "סידי פרג'" או "באבא לעזיז" (האב האהוב). דמותו של רבי פרג' שזורה כחוט השני בתור הזהב של יהדות אלג'יריה, והיא מהווה עד היום בקרב האלג'יראים מופת של גדלות בתורה, ענווה מופלגת ואהבת ישראל שאין לה גבול.

בה' בחשון ה'תרל"ז (אוקטובר 1876), ימים ספורים לאחר שיהודי אלג'יריה קיבלו את האזרחות הצרפתית, נולד רבי פרג' להוריו הצדיקים, רבי אברהם חלימי (המכונה "סידי באהא") ומרת בנדקיה לבית זרביב. משני צדדיו ינק רבי פרג' מורשת מפוארת של גדולי תורה: מצד אביו היה נצר לשושלת הרבנים לבית חלימי (נכדו של רבי בנימין ונינו של רבי כאלפאלח), ומצד אמו השתלשל ייחוסו עד לרבי מסעוד זרביב, בעל ה"זרע אמתבה' בחשון ה'תרל"ז (אוקטובר 1876), ימים ספורים לאחר שיהודי אלג'יריה קיבלו את האזרחות הצרפתית, נולד רבי פרג' להוריו הצדיקים, רבי אברהם חלימי (המכונה "סידי באהא") ומרת בנדקיה לבית זרביב. משני צדדיו ינק רבי פרג' מורשת מפוארת של גדולי תורה: מצד אביו היה נצר לשושלת הרבנים לבית חלימי (נכדו של רבי בנימין ונינו של רבי כאלפאלח), ומצד אמו השתלשל ייחוסו עד לרבי מסעוד זרביב, בעל ה"זרע אמת", שנודע בכינוי "אל חסיד".

אך אצילות הנפש והייחוס הרם לא חסכו מן המשפחה את קשיי הפרנסה. הבית התנהל בעוני ובדוחק, וכאשר היה פרג' בן שתים-עשרה בלבד, פקד את הבית אסון כבד, אביו נפטר והותיר אותו יתום רך בשנים.אך אצילות הנפש והייחוס הרם לא חסכו מן המשפחה את קשיי הפרנסה. הבית התנהל בעוני ובדוחק, וכאשר היה פרג' הצעיר בן שתים-עשרה בלבד, פקד את הבית אסון כבד, אביו נפטר והותיר אותו יתום רך בשנים.

היתמות והמחסור לא שברו את רוחו של הנער, אלא חישלו אותו. בשעות היום נאלץ לעבוד בזיעת אפו כדי לסייע בפרנסת אמו האלמנה ובני הבית, אך כל רגע פנוי הוקדש לעמלה של תורה. תחת עינם הפקוחה של חכמי העיר, שקד הנער על התורה, שני התלמודים, פוסקי ההלכה ומדרשי האגדה, עד ששמו יצא לפניו כעילוי מופלג ששום קושי גשמי אינו יכול לעצור את צמיחתו הרוחנית.היתמות והמחסור לא שברו את רוחו של הנער, אלא חישלו אותו. בשעות היום נאלץ לעבוד בזיעת אפו כדי לסייע בפרנסת אמו האלמנה ובני הבית, אך כל רגע פנוי הוקדש לעמלה של תורה. תחת עינם הפקוחה של חכמי העיר, שקד הנער על התורה, שני התלמודים, פוסקי ההלכה ומדרשי האגדה, עד ששמו יצא לפניו כעילוי מופלג ששום קושי גשמי אינו יכול לעצור את צמיחתו הרוחנית.

אל כס הרבנות הראשית

כישרונותיו הברוכים והתמדתו הבלתי נתפסת לא נעלמו מעיניהם של ראשי קהילת קונסטנטין. עוד בטרם מלאו לו שמונה-עשרה שנים, הושיבוהו על כס הדיינות. בגיל עשרים ואחת כבר מונה לאב בית הדין, ובגיל עשרים וארבע בלבד, גיל שבו בני גילו עדיין עושים את צעדיהם הראשונים בעולם ההוראה, הוכתר רבי פרג' חלימי לכהן כרבה הראשי של קונסטנטין.כישרונותיו הברוכים והתמדתו הבלתי נתפסת לא נעלמו מעיניהם של ראשי קהילת קונסטנטין. עוד בטרם מלאו לו שמונה-עשרה שנים, הושיבוהו על כס הדיינות. בגיל עשרים ואחת כבר מונה לאב בית הדין, ובגיל עשרים וארבע בלבד, גיל שבו בני גילו עדיין עושים את צעדיהם הראשונים בעולם ההוראה, הוכתר רבי פרג' חלימי לכהן כרבה הראשי של קונסטנטין.

במשך קרוב לשישים שנה הנהיג "סידי פרג'" את עדתו ביד רמה ובנפש חפצה. בתקופת כהונתו פרחה הקהילה היהודית באלג'יריה, ושמו של הרב חלימי חצה גבולות: מצפון אפריקה ועד לקהילות צרפת, הכל שיחרו לפתחו וביקשו את עצתו וברכתו.במשך קרוב לשישים שנה הנהיג "סידי פרג'" את עדתו ביד רמה ובנפש חפצה. בתקופת כהונתו פרחה הקהילה היהודית באלג'יריה, ושמו של הרב חלימי חצה גבולות: מצפון אפריקה ועד לקהילות צרפת, הכל שיחרו לפתחו וביקשו את עצתו וברכתו.

לב רחב כאולם ונאמנות ללא פשרות

סוד קסמו של רבי פרג' לא נבע רק מחריפות שכלו ובקיאותו העצומה, אלא בעיקר מליבו החם. הוא היה "הרועה הרוחני" במלוא מובן המילה. עבורו לא היה הבדל בין תלמיד חכם מופלג ליהודי פשוט, בין שומר מצוות קלה כבחמורה לבין מי שהתרחק מעט מן המסורת את כולם קיבל במאור פנים, בחיוך אבהי ובכבוד מלכים.סוד קסמו של רבי פרג' לא נבע רק מחריפות שכלו ובקיאותו העצומה, אלא בעיקר מליבו החם. הוא היה "הרועה הרוחני" במלוא מובן המילה. עבורו לא היה הבדל בין תלמיד חכם מופלג ליהודי פשוט, בין שומר מצוות קלה כבחמורה לבין מי שהתרחק מעט מן המסורת את כולם קיבל במאור פנים, בחיוך אבהי ובכבוד מלכים.

מסירותו לצורכי הציבור הייתה ללא גבולות: הוא עמד לימין ארגוני הצדקה, ייסד וטיפח מוסדות של גמילות חסדים, ודאג לעתיד הדור הבא דרך חיזוק מוסדות התלמוד תורה. גדלותו זכתה להכרה אף מצד השלטונות הצרפתיים, שהעניקו לו את עיטור הכבוד הגבוה תואר "אביר לגיון הכבוד".מסירותו לצורכי הציבור הייתה ללא גבולות: הוא עמד לימין ארגוני הצדקה, ייסד וטיפח מוסדות של גמילות חסדים, ודאג לעתיד הדור הבא דרך חיזוק מוסדות התלמוד תורה. גדלותו זכתה להכרה אף מצד השלטונות הצרפתיים, שהעניקו לו את עיטור הכבוד הגבוה תואר "אביר לגיון הכבוד".

נאמנותו לצאן מרעיתו עמדה למבחן בימי מלחמת אלג'יריה הסוערים. באותה עת פנו אליו ראשי יהדות תוניסיה והציעו לו לכהן כרבה הראשי של המדינה השכנה משרה רמה ומכובדת מאין כמותה. אך רבי פרג' סירב בתוקף. "אינני עוזב את בניי שבקונסטנטין", השיב, וביכר להישאר עם קהילתו בימים של חוסר ודאות מאשר לעקור למקום מבטחים.נאמנותו לצאן מרעיתו עמדה למבחן בימי מלחמת אלג'יריה הסוערים. באותה עת פנו אליו ראשי יהדות תוניסיה והציעו לו לכהן כרבה הראשי של המדינה השכנה משרה רמה ומכובדת מאין כמותה. אך רבי פרג' סירב בתוקף. "אינני עוזב את בניי שבקונסטנטין", השיב, וביכר להישאר עם קהילתו בימים של חוסר ודאות מאשר לעקור למקום מבטחים.

בית של תורה וחסד

בשנת ה'תרנ"ח (1898) הקים את ביתו עם הרבנית טפחה לבית ביטון ("מה טפחה"), שהייתה עזר כנגדו לאורך כל שנות הנהגתו. יחד זכו לשמונה ילדים – שבע בנות ובן יחיד, רבי אבנר שלום, שהמשיך את דרך אבותיו ואף עמל רבות בהבאת חיבורי אביו וסבו אל מכבש הדפוס.בשנת ה'תרנ"ח (1898) הקים את ביתו עם הרבנית טפחה לבית ביטון ("מה טפחה"), שהייתה עזר כנגדו לאורך כל שנות הנהגתו. יחד זכו לשמונה ילדים – שבע בנות ובן יחיד, רבי אבנר שלום, שהמשיך את דרך אבותיו ואף עמל רבות בהבאת חיבורי אביו וסבו אל מכבש הדפוס.

גם בתוך ביתו פנימה באה לידי ביטוי מידת החסד העילאית שלו. כאשר בתו, מרים, נפטרה בדמי ימיה והותירה אחריה את בנה הקטן, ג'ילבר מרדכי, יתום בן תשע לא היססו הרב והרבנית לרגע, אימצו את הנכד אל חיקם וגידלו אותו בביתם כבנם לכל דבר.גם בתוך ביתו פנימה באה לידי ביטוי מידת החסד העילאית שלו. כאשר בתו, מרים, נפטרה בדמי ימיה והותירה אחריה את בנה הקטן, ג'ילבר מרדכי, יתום בן תשע לא היססו הרב והרבנית לרגע, אימצו את הנכד אל חיקם וגידלו אותו בביתם כבנם לכל דבר.

מורשת שבכתב ופרידה ערב הגלות

לצד עול הציבור הכבד, הותיר אחריו רבי פרג' חלימי אוצר בלום של חידושי תורה, דרושים ופירושים, שבהם משתקפים עומק עיונו ונועם לשונו: **לצד** עול הציבור הכבד, הותיר אחריו רבי פרג' חלימי אוצר בלום של חידושי תורה, דרושים ופירושים, שבהם משתקפים עומק עיונו ונועם לשונו: **"לא אמות כי אחיה"** – פירושים מאירי עיניים על ההגדה של פסח. **"אורות החיים"** – אסופה עשירה של חידושים, דרושים ואגדות על התורה, ספר תהילים והש"ס. **"יפאר ענוים"** – קונטרסי דרשות מובחרות, שראו אור יחד עם חיבורי אביו רבי אברהם וחכמי משפחת טוביאנה.

פטירתו

בכ"ט באלול ה'תשי"ז (25 בספטמבר 1957), שעות ספורות לפני כניסת ראש השנה, השיב רבי סידי פרג' חלימי את נשמתו הטהורה לבוראה, והוא בן שמונים שנה. פטירתו חתמה עידן. זמן קצר לאחר מכן התרוקנה אלג'יריה מרוב יהודיה, שעקרו לצרפת ועלו לארץ ישראל בעקבות אירועי העצמאות.בכ"ט באלול ה'תשי"ז (25 בספטמבר 1957), שעות ספורות לפני כניסת ראש השנה, השיב רבי סידי פרג' חלימי את נשמתו הטהורה לבוראה, והוא בן שמונים שנה. פטירתו חתמה עידן. זמן קצר לאחר מכן התרוקנה אלג'יריה מרוב יהודיה, שעקרו לצרפת ועלו לארץ ישראל בעקבות אירועי העצמאות.

נראה כי בהשגחה עליונה נחסך מן הרועה הנאמן לראות בהתפוררות קהילתו האהובה. אך דמותו הקורנת, תורתו וברכותיו ליוו את יוצאי קונסטנטין לכל אשר פנו בפריז, במרסיי ובישראל ועד היום נותר "באבא לעזיז" עמוד האש שלפני המחנה, סמל לאהבת תורה ואהבת אדם בלתי מתפשרת.נראה כי בהשגחה עליונה נחסך מן הרועה הנאמן לראות בהתפוררות קהילתו האהובה. אך דמותו הקורנת, תורתו וברכותיו ליוו את יוצאי קונסטנטין לכל אשר פנו בפריז, במרסיי ובישראל ועד היום נותר "באבא לעזיז" עמוד האש שלפני המחנה, סמל לאהבת תורה ואהבת אדם בלתי מתפשרת.

תמצית מההלכה היומית
הרב אברהם כהנא

פחד מעבירה: אומרים שהחייל מפחד מהמפקד, המפקד מפחד מהקציו, הקציו מפחד ממפקד החטיבה, מפקד החטיבה מפחד מאלוף הפיקוד, אלוף הפיקוד מפחד מהרמטכ"ל, הרמטכ"ל מפחד משר הביטחון, ושר הביטחון מפחד מאשתו, ואשתו מפחדת מגיוק נמצא שכל צה"ל ה"חזק", מפחד מגיוק... (טעם השמחה, עקב), גם בעל אמונה חזק, מפחד מעבירה כמו מנחש צפע... (עבד ה', עמ' ט).

חשוף זרוע קדשך: אנו מבקשים שהקב"ה יחשוף ויגלה את זרועו ואת כוחו הגדול, ועל ידי זה יתקרב זמן הגאולה. המקור בלשון הכתוב: "חָשַׂף ה' אֶת זְרוֹעַ קָדְשׁוֹ לְעֵינֵי כָּל הַגּוֹיִם וְרָאוּ כָּל אַפְסֵי אָרֶץ אֵת יְשׁוּעַת אֱלֹהֵינוּ" (ישעיהו נב,י). מבואר בפסוק שכאשר הקב"ה יחשוף את זרוע קדשו, אז תתגלה לעיני כל ישועת אלהינו (בנתיבות המועדים – חנוכה, עמ' קצט).

מעשר מזמנו: חכמי המוסר הרחיבו את "מעשר תבואת זרעך" גם למעשר בזמן. יש שאמרו לעשר את הזמן כדי לגמול חסד עם חברו בחכמתו, ולכן אם יכול ללמד או להעביר שיעור בעשירית מזמנו – הרי זה ראוי. וכך מסופר בגמרא על ר' פרידא שלימד את תלמידו ארבע מאות פעמים (אגרו"מ יו"ד ה, לב). הגאון ר"ש שקאפ הקפיד תמיד בעצמו להקדיש "מעשר" מזמנו כדי ללמד תורה לאחרים, ואולי מי שאינו יכול ליתן מעשר מממונו, שלפחות ייתן מעשר מזמנו להטיב לזולתו ברוחניות או בגשמיות (ויברך דוד צדקה ב, הקדמה). מאידך, יש שאמרו שאין זו חובה ולא מצאנו זאת בגמרא שנהגו כן (אגרות וכתבים לרב קנייבסקי א, רט).

תפירה בשבת בגוף האדם שלא במקום פיקוח נפש: חתך שאין בו חשש סכנת זיהום וכדומה, ומעוניינים לתפור אותו בשבת אך ורק כדי למנוע צלקת וכיוצא באלה – אם אין רופא גוי זמין, רבים מן האחרונים מתירים זאת, משום שאין איסור 'תופר' בבשר אדם מהתורה, ובשל שיקול של כבוד הבריות. עם זאת, יש מהפוסקים המחלקים בין המקרים ומתירים את הדבר אך ורק באמצעות שימוש בדבק רפואי, היות שאין בכך משום מעשה 'מלאכה' (חזון עובדיה שבת ג, עמ' רעג).

מעשר בהמה: נאמר בתורה: "וְכָל מַעְשַׂר בָּקָר וָצֹאן כֹּל אֲשֶׁר יַעֲבֹר תַּחַת הַשָּׁבֶט הָעֲשִׂירִי יִהְיֶה קֹדֶשׁ לַה'" (ויקרא כז,לב). מצווה מהתורה להקריב עשירית מכל הבהמות הטהורות, צאן ובקר, שנולדו לאדם בכל שנה, מא' תשרי עד כ"ט אלול, לבית המקדש ולאכול את בשרם בירושלים (רמב"ם בכורות ו,א; ז,ו). הבעלים כונס את כל הטלאים לדיר ועושה לדיר פתח קטן כדי שלא יצאו שנים כאחד, ואת אמותיהן מעמיד מבחוץ והן גועות שישמעו הטלאים קולן ויצאו, וכשיצאו מן הדיר זה אחר זה, מונה אותם במקל, והעשירי שיוצא צובעו בצבע אדום ואומר: 'הרי זה מעשר' (רמב"ם בכורות ז,א).

מעשר בהמה בזמן הזה: הלכה היא, שמעשר בהמה נוהג בפני בית המקדש ושלא בפני בית המקדש בארץ ובחו"ל. חכמים אסרו לעשר בזמן הזה שאין בית המקדש, שמא יעשר ויאכל את הבהמה כשהיא תמימה ללא מום, ויכשל באיסור כרת שהוא שחיטת קדשים מחוץ לביהמ"ק (רמב"ם בכורות ו,ב).

אם אדם בכל זאת הפריש מעשר בהמה בזמן הזה, נחלקו הראשונים אם הקדושה חלה על הבהמה: יש אומרים שהבהמה תמות כדי שלא יכשלו בה בני אדם והקדושה חלה (תוספות בכורות סא,א), ויש אומרים שהקדושה לא חלה משום שעבר על דברי חכמים (משמעות רש"י בכורות סא,א). להלכה, אם עישר בזמן הזה, הקדושה חלה והרי זה מעשר, צריך להמתין עד שיפול בבהמה מום ואז ישחט ויאכל (רמב"ם בכורות ו,ב).

הסגת גבול: נאמר בתורה: "לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך אשר תנחל" (דברים יט,יד). מדובר באדם שמרמה את שכנו ומסמן את הגבול בין קרקעותיהם באופן לא נכון (רש"י שם) ולמרות שהוא איסור גזל, התורה ייחדה לו איסור נוסף בארץ ישראל ולכן אדם שמסיג גבול בארץ ישראל עובר בשני לאווין (שו"ע חו"מ שעו,א). חז"ל הרחיבו איסור זה לתחומים נוספים: עקירת תחומים של שבטים, מחליף את השמועה בשם מישהו אחר, מוכר קבר אבותיו (ספרי דברים שופטים קפח,יד).

סדר הברכות והדלקת נרות חנוכה: ברכת להדליק נרות חנוכה קודמת לברכת שהחיינו, משום שיש לה חשיבות מיוחדת שהיא 'חובת היום' (סוכה נו,א). לאחר מכן מברך 'שעשה נסים' כי ההדלקה מזכירה את הנס והיא יוצרת את ההזדמנות לברך על הנס (דלא כמסכת סופרים כ,ד שקודם מברך שהחיינו לפני שעשה נסים) ורמז לסדר הוא הפסוק: 'עשה לך שרף [להדליק], ושים אותו על נס [שעשה נסים], והיה כל הנשוך וראה אותו וחי [שהחיינו]' (באו"ח ש"ר וישב,א). לכתחילה יש לברך את שלושת הברכות קודם ההדלקה משום עובר לעשייתן, וכן מטעם שאין לעסוק בדבר תוך כדי אמירת הברכה, ובדיעבד אם הדליק לפני הברכה, יכול לברך רק שתי הברכות האחרונות אחרי ההדלקה כדין הרואה את הנר (משנ"ב תרעו,ד). יש מהמקובלים שמברכים על פי הכוונות, שנהגו לכתחילה לברך 'להדליק' לפני ההדלקה ולאחר ההדלקה מברכים "שעשה נסים' ו'שהחיינו' (מקראי קודש חנוכה ח,א).

ספק בל תשחית לצורך מצווה: הלכה היא, שאין איסור 'בל תשחית' לצורך קיום מצווה (ב"ק צא,ב). באשר למקום שבו יש ספק קיום מצווה, יש אומרים שאפילו אם המצווה מדרבנן וכנגד זה יש השחתה – צריך לקיים את המצווה משום שיש לו תועלת בהשחתה, ולכן חייבים בקריעה במקום שיש ספק חיוב קריעה באבלות (דובב מישרים ב,טז). אך יש אומרים, שאם הספק הוא במקום שיכול להתברר אחר כך, אינו חייב לקיים את המצווה מספק ולהשחית, אלא 'שב ואל תעשה עדיף'; ולכן, אם מוצא ספק חמץ בפסח, אינו חייב לבערו מיד, שלא גזרו חכמים להפסיד ממון ישראל בקום ועשה (שו"ת מהרא"ל צינץ או"ח ה).

גלידה אוכלת אדם: מצינו אדם אוכל גלידה בקיץ. היכן מצינו גלידה אוכלת אדם בחורף? על הפסוק: "הייתי ביום אכלני חורב וקרח בלילה" מתרגם אונקלוס 'וגלידא בלילה' (אור תורה, ניסן תשנ"ט).

מטרות העמותה

כולל אברכים | לימוד טעמי המקרא | בית הוראה | לימוד שירת הבקשות לילדים | קמחא דפסחא